

Motion till riksdagen

1985/86:Ub300

Ingela Mårtensson m. fl. (fp)

Ämnet bild i skolan

Långt innan människan kunde skriva kunde hon teckna. De första kända skriftspråken är bildskrift, och innan dess fanns grottmålningar och hållristningar. Ur historiens djup når oss bilden före ordet. Det är inte alltid vi kan tyda den. Visserligen har bilden liksom musiken det övertaget framför det talade och skrivna ordet, att den är oberoende av betraktarens eget språk. Och nog är det sant att en bild ofta kan "säga mer än tusen ord", men bilden är ändå alltid präglad av sin skapare, av hans eller hennes tid, miljö, tradition och avsikt.

Bilder har använts för många syften. De har tjänat som bön och besvärjelse; de har illustrerat och illuminerat, förskönat och prytt alltifrån papyrus och inkunabler, kyrkor och slott till människans egen kropp. En bild kan berätta och beskriva, informera och instruera tydligare än flera sidor text, men också påverka, suggerera, fungera som redskap för politiska eller religiösa rörelser likaväl som för skickliga marknadsförare. Den kan hålla upp en skrattspegel för världen, häckla laster och samhällssystem och den kan ge fantasin vingar och ta oss med till helt okända världar.

Bara för någon generation sedan var Sverige ett ganska bildfattigt land. Flertalet människor kom inte i kontakt med mycket mer än kringvandrande kolportörers tryck, kistebrev och kanske en eller annan illustrerad veckotidning. Bygdemålare, som prydde välbärgade bönders helgdagsstugor, och kyrkans målningar, under århundradena efter reformationen ofta övermålad, gav viss näring åt den bildhungrige, men illustrerade bokverk, målningar, gravyrer och annan konst var förbehållna ett litet fåtal.

I dag är förhållandet det omvända. Vi översvämmas av bilder. I hemmet, på gator och torg, i bussar och tåg, överallt möter vi dem i olika former och medier. Tidningar, tidskrifter och böcker tävlar om ett attraktivt utförande, där bilden ofta spelar en avgörande roll. Reklamen försöker locka oss med förföriska bilder. Filmen är en av vår tids stora medier. Televisionen fyller varje kväll mängder av svenskars vardagsrum med en aldrig sinande ström av bilder. Videon har kommit att spela en allt viktigare roll. Hur framtiden kommer att se ut är inte alldeles lätt att säga, men med största sannolikhet blir bildflödet inte mindre, utan snarare tvärtom.

Hur handskas vi då, vi bildnyrika, med denna situation? Många är oroad, och det är inte att undra på. Hur skall människor lära sig umgås med alla dessa bilder, tolka dem och se på dem med kritiska ögon? Är det möjligt att behålla sin integritet i ett massmediesamhälle?

Barn hämtar en stor del av sina intryck från TV-program, seriemagasin, en

växande videomarknad. enkel massmarknadslitteratur och skvalmusik. Sammantaget medför detta att många barns upplevelse av omvärlden präglas av våld, könsfördomar, rasdiskriminering och ett mycket torftigt språk. I andra sammanhang spekulerar kommersiella intressen i barns behov och drömmar och präglar dem med en utslätad och glättad kultur.

Till all sken- och skräpkultur som i dag behärskar stora delar av den marknad där barns och ungdomars värderingar formas, måste starka alternativ skapas som är livskraftiga nog att ge barnen rika upplevelser och möjliggöra meningsfull gemenskap med andra människor.

I detta sammanhang är det viktigt att kunskap om bilder och media förmedlas i undervisningen. Grundskolan har inte följt med i denna utveckling. Visserligen finns bild som ämne i skolan men det betraktas i första hand som ett estetiskt ämne. I stället borde det ses som ett kommunikationsämne – lika viktigt som svenska språket.

Hans Wetterholm skriver i *Vår skola* (1985:1) om bild som skolämne:

Att förstå verkligheten - här ligger det som gör bild till ett mycket viktigt skolämne. Allt arbete i skolan kan sättas under denna rubrik. Bildämnet har dock ett större ansvar än många andra skolämnena. Med det skrivna ordets hjälp kan jag ge tillbakablickar och framtidsvisioner. Med de naturvetenskapliga ämnena kan jag förklara verklighetens lagar. Musiken kan för stunden och i tiden förändra verkligheten osv. Men bilden är det annorlunda. DEN KAN FÖRVÄXLAS MED VERKLIGHETEN. Det är en nödvändig kunskap att kunna skilja på bild och verklighet.

Rapporter om hur barn och ungdom och även vuxna påverkas av video- och TV-filmer understryker påståendet om vikten av att kunna skilja på bild och verklighet.

Bilden är också ett medel i den intellektuella utvecklingen. Det är angeläget att lärare och personal i förskola och skola själva är utbildade i ämnet så att de kan utnyttja bildkunskapen i barnomsorg resp. skola. Bilder är utomordentligt viktiga som redskap i allt pedagogiskt arbete och skulle kunna användas bättre.

Det är naturligtvis inte bara barn och ungdomar som påverkas av bilder. Nej, bilden har fått en allt större betydelse i det moderna samhället. Därför ingår bildkunskap som en nödvändig del i en mängd yrken. Bilden har blivit ett yrkesredskap för allt fler. Det talar också för en förstärkning av ämnet i skolan. I dag kommer 85 % av eleverna i gymnasieskolan aldrig i kontakt med ämnet bild.

För att kunna åstadkomma en ny bildpedagogisk grundsyn krävs att bildspråket behandlas som en basfärdighet. I utbildningen av förskol-, grundskol- och gymnasielärare måste då ämnet få en annan plattform. I dag är bildpedagogiken i Sverige dåligt utvecklad jämfört med t. ex. Finland.

En expertgrupp bör tillsättas för ett bildpedagogiskt utvecklingsarbete där internationella erfarenheter tas till vara. Utskottet skall utgå från den grundsyn som ovan utvecklats och som syftar till en förändrad och förstärkt ställning för bilden som kommunikationsmedel inom förskola, grundskola och gymnasium. Inom SÖ bör bildämnet vara bättre företrätt än vad det är i dag.

Just nu pågår en kampanj för bildspråket i skolan. Det är vår förhoppning

att den leder till en större medvetenhet om bilden som språk och att bildens stora betydelse i barn- och ungdomskulturen får större uppmärksamhet. Men för att nå dit behövs satsningar som beskrivits ovan även efter det att kampanjtiden är slut.

Mot. 1985/86
Ub300

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att bildspråket jämställs med svenska språket i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan.
2. att riksdagen hos regeringen begär att bildspråket får en starkare ställning i utbildningen av förskol-, grundskol- och gymnasielärare.
3. att riksdagen hos regeringen begär att bildkunskap blir bättre företrädd inom skolöverstyrelsen än för närvarande.
4. att riksdagen hos regeringen begär att en expertgrupp med forskningsanknytning tillsätts för att driva bildpedagogiskt utvecklingsarbete i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 27 januari 1986

Ingela Mårtensson (fp)

Margareta Fogelberg (fp)

Margareta Mörck (fp)